

Incertesa a Bolívia: Crisi i processos inconclusos

La situació a Bolívia des de l'any 2019 ha deixat a la comunitat Internacional expectant de la crisi que ara ha d'afrontar.

En els últims anys, Bolívia ha estat immersa en una constant crisi política, social i econòmica. Des de 2019, el país ha transitat d'una crisi a una altra, sense aconseguir una solució concreta als seus problemes estructurals. La situació actual en l'Estat Plurinacional de Bolívia, sota el lideratge de Luis Arce Catacora, reflecteix les complexitats

i tensions acumulades durant més d'una dècada.

Per a comprendre plenament el context present, és fonamental retrocedir a 2006, quan Evo Morales va assumir la presidència i qui en aquest llavors, es va presentar com una esperança davant les greus crisis socials,

polítiques i econòmiques que enfrontava el país.

És important recalcar que aquest article parteix des de la meua experiència personal, com a Boliviana que ha travessat molts dels contextos que s'esmenten i informació fiable dels diversos mitjans de comunicació i fonts disponibles (degudament assenyalades al final de l'article).

El primer president indígena a Bolívia

Evo Morales va iniciar el seu activisme en el moviment sindical en la dècada de 1980, en la Confederació Sindical Única de Treballadors Pagesos de Bolívia on va aconseguir la direcció de la Federació Especial del Tròpic, una de les sis federacions sindicals de productors de coca que es troben organitzats en la zona del tròpic cochabambino.

Va ser un dels fundadors de l'Instrument Polític per la Sobirania dels Pobles (IPSP) que després s'aliaria amb el Moviment al Socialisme (MAS) per a participar de les eleccions generals de 1997, en les quals va resultar elegit diputat per Cochabamba.

Va participar en les eleccions presidencials de 2002, sense èxit. No va ser fins al 2005 on va obtenir gairebé el 54% dels vots, per la qual cosa es va convertir en el primer president d'origen indígena, assumint el poder el 22 de gener de 2006.

Morales va conquistar als votants promentent tornar el que els havien tret als pobres i discriminats, promentent un govern enfocat en les necessitats dels més pobres i oblidats.

Durant l'era d'Evo Morales el país va viure una època de creixement econòmic, impulsat pels preus internacionals dels hidrocarburs. Així mateix, van disminuir els nivells de pobresa i desigualtat i van incrementar els nivells d'escolaritat, alfabetització i de participació i reconeixement dels pobles indígenes, reflectits principalment en la nova constitució política de l'Estat de 2009 on la República de Bolívia va passar a ser l'Estat Plurinacional de Bolívia.

Malgrat estar al capdavant de Bolívia durant una era de creixement econòmic, l'economia del país va començar a decaure al mateix temps en el que van sorgir els problemes de corrupció, l'increment del narcotràfic i els escàndols entorn de la seva figura.

Morales presentava un discurs clar, en el qual assenyalava a “grups oligàrquics” i “imperialistes” de conspirar constantment contra ell i la democràcia, i de ser l'arrel de tots els problemes que es presentaven.

2016: Bolívia va dir NO

Davant l'intent de postular-se novament, després d'un període amb la República de Bolívia i dos períodes de mandat amb l'Estat Plurinacional de Bolívia (límit segons la

constitució), Morals va optar per realitzar un referèndum constitucional en 2016 per a postular-se per un quart període inconstitucional en la presidència. El 21 de febrer de 2016, els bolivians van assistir a les urnes i amb un 51% Evo Morales va perdre el referèndum constitucional que li permetria canviar la constitució i així postular-se novament.

Poc inclinat a renunciar al poder, Morals va decidir acudir al tribunal constitucional, i així va trobar una manera de tornar a ser candidat després que la decisió judicial li permetés aspirar de nou a la presidència.

¿Frau electoral o cop d'estat?

El 20 d'octubre del 2019 es van dur a terme les eleccions presidencials. Després que la publicació de resultats mostrés que aquests eren favorables a l'oposició, es va suspendre el comptatge en viu, i en reprendre's, el comptatge va mostrar un canvi significatiu amb una tendència a favor seu. Evo Morales pel que sembla havia guanyat un quart període com a president, però va ser una elecció marcada per un frau electoral, una cosa que Morals havia negat.

La població va prendre els carrers, fent una crida a l'atur cívic reclamant el frau electoral. L'atur cívic va iniciar de manera pacífica, no obstant això, al llarg dels 21 dies va haver-hi una gran escalada de violència. Davant l'aclaparadora violència, una sèrie d'autoritats van començar a abandonar el seu lloc de treball i altres demanaven la renúncia d'Evo Morales, com ho va fer el comandant en cap de les Forces Armades, el General Williams Kaliman. D'aquesta manera, finalment Morals va renunciar a la presidència i va buscar asil polític a Mèxic.

Després de prop de 14 anys com a president, Morals va deixar enrere a una Bolívia que va canviar molt sota el seu comandament. Alguns dels canvis favorables que s'han esmentat ja, i molts altres negatius. Va començar així una crisi de la qual el país encara no ha aconseguit recuperar-se.

El govern de transició i la pandèmia

Jeanine Añez, segona presidenta dona en la història de Bolívia hauria continuat amb la línia de successió després de les massives renúncies dels líders afins del Moviment al Socialisme.

El govern de Añez va rebre dures crítiques per la seva administració després de la crisi política i després del sorgiment del COVID-19 com a pandèmia. La pandèmia va portar una recessió econòmica i va treure a la llum un sistema de salut deteriorat que es trobava col·lapsat pels contagis. En aquest context, es van denunciar actes de corrupció que havien ocorregut en la compra de 170 respiradors i en altres activitats executades pel seu gabinet.

El govern de transició havia de fer una crida a les eleccions el maig del 2020, però a causa de la pandèmia no es van executar, rebent crítiques novament per la qualitat de la seva gestió. Les eleccions no es van dur a terme fins a octubre de 2020 entre màscares i desinfectants, on la victòria se la va emportar el Moviment al Socialisme una vegada més.

La crisi econòmica, la seva fallida candidatura a la presidència, la pandèmia del coronavirus, les denúncies de corrupció, el procés de pacificació i altres fets van marcar negativament el període de Añez com a líder de l'executiu.

Una vegada Jeanine Añez va culminar amb el seu mandat i va cedir la presidència, va ser condemnada en 2022 a 10 anys de presó després de ser declarada culpable dels delictes d'"incompliment de deures" i "resolucions contràries a la Constitució" pel suposat cop d'estat.

Luis Arce i la “nova crisi”

L'octubre de 2020, el MAS va tornar a obtenir la victòria en les eleccions, portant a Luis Arce Catacora a la presidència. Després de la lluita de 2019 per un canvi de govern, Bolívia es va trobar novament sota el lideratge del mateix

partit, encara que amb un nou dirigent al comandament.

Arce havia estat ministre d'economia durant el govern d'Evo Morales, mostrant-se, per tant, com a aliats a l'inici. No obstant això, el MAS-IPSP es va anar fragmentant, dividint-se en bàndols els qui, d'una banda, fan costat a l'actual president i per un altre fins i tot feien costat a Morales.

La crisi econòmica que havia deixat la pandèmia i els diversos aturs que es van dur a terme a causa del descontentament d'uns certs grups de la població, van començar a reflectir una baixada econòmica. Els bloquejos de les carreteres impedeixen l'exportació i l'accés de productes a les ciutats encarint la canastra familiar i el dièsel i la gasolina.

Segons un informe fet pel mitjà de comunicació Xarxa Unitel, l'any 2022, tan sols en els primers 5 mesos a Bolívia s'havien registrat almenys 50 bloquejos en carreteres que són fonamentals per al desenvolupament productiu, dels quals aproximadament 27 es van dur a terme en Santa Cruz. Això ha afectat els conductors del transport pesat, els viatgers, els productors i els consumidors.

S'ha de recalcar que a Bolívia els bloquejos i aturs cívics són eines que utilitzen grups de la

població com a mitjà per a fer que el govern escolti en qualsevol dels seus nivells, es realitza des de fa molts anys, però no ha sigut fins als últims anys que ha començat a realitzar-se amb més freqüència i amb la finalitat de perjudicar una certa població o sectors.

La lluita interna del moviment al socialisme no ha fet més que perjudicar la població i empitjorar la crisi econòmica que es travessa. Actualment, els productes de la canastra familiar no fan més que continuar-se encarint dia a dia, molts productes han arribat a duplicar, i inclusivament triplicar el seu preu, sent afectada encara més per la crisi de combustible i l'escassetat de les divises.

Amb aquest context ens remuntem al 26 de juny del 2024, quan militars van prendre la Plaça Murillo que alberga l'antiga seu de govern a la ciutat de La Paz. Encapçalats pel General Zuñiga, qui havia estat destituït un dia abans, van ingressar a "palau cremat", on va tenir una conversa amb Arce, qui li demanava parar les activitats irregulars. Després de negar-se el General es va retirar del palau i poc després va ser arrestat.

Una vegada arrestat el General Zuñiga, va declarar davant de tots els mitjans que les activitats militars que s'havien realitzat, es van dur a terme a petició de Luis Arce per a "aixecar la seva popularitat" enfront de la dura crisi que enfrontava al país, assenyalant, per tant, que s'havia efectuat un autocop.

¿Què ens espera?

Donada la situació que ha empitjorat des de fa anys ja, és molt comú escoltar als carrers i en les converses quotidianes que Bolívia serà "la nova Veneçuela" o que "anem pel mateix camí que l'Argentina" referint-se principalment a la crisi econòmica, la inflació de la moneda nacional, l'escassetat de divises i combustible.

A causa de l'especulació, l'escassetat i l'increment de preus Bolívia s'ha convertit en un país on fer llargues files per a proveir-se s'ha convertit en la nova normalitat, especialment en Santa Cruz.

És cert que durant un període Bolívia va gaudir d'estabilitat i creixement econòmic. No obstant això, la realitat al dia d'avui ens mostra el descontentament social per la incapacitat que ha tingut el govern de mitigar la crisi i administrar correctament el país. Segons un informe de l'FMI en 2023, el deute extern de Bolívia és el tercer més alt de la regió amb un 86.1%, augmentant en els últims 10 anys un 217%.

El futur de Bolívia és incert, de cara a les eleccions en 2025 la població només pot esperar processos de canvi reals, parar la corrupció i el narcotràfic que s'ha convertit en un càncer per al país. Mentrestant, només pot sobreviure al següent atur, al següent bloqueig i a les llargues files per a proveir a les famílies.

Pamela Robledo Saucedo,

estudiant de Màster en Diplomàcia i Organitzacions Internacionals

Referències:

- Informe de la Deuda Externa Pública al 31 de diciembre de 2023. Banco Central de Bolivia
- Informe de la Deuda Externa Pública al 31 de diciembre de 2013. Banco Central de Bolivia
- <https://noticias.unitel.bo/informe-especial/en-bolivia-se-registro-mas-de-50-bloqueos-en-lo-que-va-del-ano-con-gran-impacto-en-varios-sectores-AFUN414703>
- <https://unitel.bo/noticias/economia/esta-crisis-dejara-secuelas-bloomberg-advierte-de-consecuencias-negativas-en-la-economia-tras-asalto-militar-fallido-GE12434435>
- <https://www.bbc.com/mundo/articles/c2jj33v45m7o>
- <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-54579488>
- <https://www.bbc.com/mundo/articles/c6p2r06lenjo>
- <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-65171402>
- https://eldeber.com.bo/economia/bolivia-sufre-la-mayor-crisis-economica-de-los-ultimos-67-anos-segun-los-economistas_218421
- https://eldeber.com.bo/pais/asi-fue-como-se-concreto-el-fraude-del-mas-en-la-eleccion-de-2019-segun-investigaciones_204139
- https://eldeber.com.bo/opinion/bolivia-con-grandes-desafios-este-2024_352060

Publicat per:

**Asociación para las
Naciones Unidas
en España**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.